

Надруковано: Наукові праці Національного університету харчових технологій .– К.: НУХТ, 2011. – № 41– С. 57-61.

Ю. Г. ЛЕВЧЕНКО – к.е.н. доцент кафедри економіки і права НУХТ

**АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ
ПІДПРИЄМСТВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Анотація. В статті проаналізовано стан інноваційної діяльності промислових підприємств Київської області, виявлено проблеми та перешкоди здійснення інноваційної діяльності, запропоновані шляхи покращення інноваційного розвитку Київської області.

Ключові слова: інновації, інноваційна діяльність, інвестиції, витрати, прибуток, підприємство.

Ю.Г. ЛЕВЧЕНКО – к.э.н. доцент кафедры экономики и права НУХТ

**АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ КИЕВСКОЙ ОБЛАСТИ**

Аннотация. В статье проанализировано состояние инновационной деятельности промышленных предприятий Киевской области, выявлены проблемы и препятствия осуществления инновационной деятельности, предложены пути улучшения инновационного развития Киевской области.

Ключевые слова: инновации, инновационная деятельность, инвестиции, расходы, прибыль, предприятие.

J. LEVCHENKO docent department of economics and law NUFT

**INNOVATION ANALYSIS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF KYIV
REGION**

Summary. The article analyzed the innovation of industrial enterprises of Kyiv region, identified problems and obstacles of innovation, proposed ways to improve the innovative development of the Kiev region.

Key words: innovation, innovation, investments, expenses, profit, enterprise.

УДК 330.341.11

Ю.Г. ЛЕВЧЕНКО – к.е.н. доцент кафедри економіки і права НУХТ

J. LEVCHENKO docent of economics and law NUFT

АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

INNOVATION ANALYSIS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES OF KYIV REGION

Анотація. В статті проаналізовано стан інноваційної діяльності промислових підприємств Київської області, виявлено проблеми та перешкоди здійснення інноваційної діяльності, запропоновані шляхи покращення інноваційного розвитку Київської області.

Annotation. The article analyzed the innovation of industrial enterprises of Kyiv region, identified problems and obstacles of innovation, proposed ways to improve the innovative development of the Kiev region.

***Ключові слова:** інновації, інноваційна діяльність, інвестиції, витрати, прибуток, підприємство.*

Key words: innovation, innovation, investments, expenses, profit, enterprise.

ВСТУП. Впровадження інновацій у промисловості Київської області безпосередньо впливає на кінцевий результат діяльності підприємств, а саме на випуск та реалізацію інноваційної продукції, як на вітчизняному, так і на зовнішньому ринку.

У науковій літературі дослідженням проблеми інноваційної діяльності присвячено праці багатьох відомих українських економістів. Зокрема, питання інноваційного розвитку економіки загалом висвітлювали Л.І. Федулова [6,7]; фінансового забезпечення інноваційного розвитку. – Д.Ф. Крисанов [3]; державного управління інноваціями – М.В. Гаман [2]. Водночас багато питань, пов'язаних з дослідженням інноваційної діяльності промислових підприємств потребують поглибленого вивчення.

© Левченко Ю.Г.

Постановка проблеми. Світова криза та політичні події в Україні, зумовлені постійним перерозподілом влади, спричинили ситуацію стримування інноваційного розвитку нашої держави, зокрема Київської області. Розглядаючи цю проблему, варто зазначити, що впродовж останніх років уряд ухвалив багато постанов, рішень та програм, спрямованих на підвищення результативності інноваційної діяльності підприємств, однак більшість з них не вдалося в повному обсязі реалізувати в реальній економіці. У цих умовах виникають економічні суперечності між інтересами держави та підприємствами, орієнтованими на інноваційний шлях розвитку, вирішення яких потребує ґрунтовних досліджень.

Результати. За даними проведеного обстеження в Київській області у 2009 році інноваційною діяльністю займалися 39 підприємств (проти 49 у 2008 р. та 74 у 2000 р.), або 8% від загальної кількості обстежених.

Рис. 1. Кількість підприємств, що впроваджували інновації та їх питома вага у загальній кількості промислових підприємств.

Серед 39 підприємств Київської області, що впроваджували інновації у 2009 році 23 підприємства або 4,7% проводили комплексну механізацію та автоматизацію виробництва проти 36 або 7,3% у 2008 році; 19 підприємств або 3,9% впроваджували нові технологічні процеси,

з них 6 підприємств або 1,2% впроваджували маловідходні, ресурсозберігаючі та безвідходні проти 10 підприємств або 2% у 2008 році; 22 підприємства або 4,5% освоїли виробництво нових видів продукції проти 29 підприємств або 5,9% у 2008 році; 36 підприємств або 7,4% реалізували інноваційну продукцію проти 46 або 9,4% у 2008 році. Отже, інноваційна активність промислових підприємств Київської області впродовж останніх років не тільки залишається на низькому рівні, а ще і має негативну тенденцію.

Лідером по кількості промислових підприємств, що впроваджували інновації є м. Фастів – 8 підприємств у 2008-2009 рр. Друге місце займає Обухівський район – 5 підприємств, третє – Київо-Святошинський район – 3 підприємства. У Вишгородському, Ставищанському, Таращанському, Тетіївському, Фастівському, Миронівському, Кагарлицькому та м. Ржиців жодне підприємство не займалося інноваційною діяльністю на протязі 2008-2009 років.

Обстеження показало, що інновації найбільш активно в останні два роки впроваджувались на підприємствах колективної форми власності (87,0%) та державних підприємствах (11,8%). В той же час інноваційною діяльністю на підприємствах комунальної форми власності та власності міжнародних організацій займались всього по одному підприємству.

Рис. 2. Впровадження інновацій на промислових підприємствах.

Майже кожне друге інноваційно активне підприємство у 2009 році впроваджувало нові види продукції, кількість яких становила 75 найменувань, що на 38,5% менше, ніж у 2008 році. Серед нових видів, як і у попередні роки, домінувала продукція підприємств хімічної та нафтохімічної промисловості (27 найменувань, або 36,0% загальної кількості освоєних), а також із виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (16 найменувань, або 21,3%). Найбільш позитивно в цьому напрямку спрацювали підприємства м. Біла Церква (36 найменувань), м.Ірпінь (8 найменувань), Переяслав-Хмельницького та Білоцерківського районів (6 та 5 найменувань відповідно).

Нові методи продажу, включаючи значні зміни в дизайні або упаковці продукції, його складуванні та просування на ринок, впроваджували 9 підприємств, нові організаційні методи у своїй діяльності – 8 підприємств.

Таблиця 1

Основні показники інноваційної діяльності промислових підприємств Київської області

	2000	2005	2007	2008	2009
Кількість промислових підприємств, що реалізували інноваційну продукцію	72	39	42	46	36
у тому числі за межі України	14	9	11	14	15
Загальний обсяг фінансування технологічних інновацій, млн. грн.	11,8	30,7	306,6	132,9	155,2
Загальний обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг), млн. грн.	3880,8	10479,3	17607,2	22167,5	22618,6
у тому числі інноваційної	202,2	309,3	515,5	617,8	512,2
із неї за межі України	66,8	43,5	142,8	203,6	106,4
Кількість підприємств, що придбали нові технології (технологічні досягнення)	9	4	10	20	3
в Україні	6	2	6	16	3
за межами України	3	2	4	4	–
Кількість придбаних нових технологій (технологічних досягнень)	16	6	45	36	3
в Україні	13	4	32	30	3
за межами України	3	2	13	6	–

Як видно із табл. 1, незважаючи на збільшення обсягів фінансування технологічних інновацій на 22,3 млн. грн. або 16,8% у 2009 році порівняно з 2008 роком відбулося зменшення на 10 підприємств, що реалізували інноваційну продукцію. Під інноваційною продукцією розуміють продукцію, яка є новою або значно удосконаленою в частині її властивостей або способів використання. Новими продуктами вважаються товари та послуги, що суттєво відрізняються своїми характеристиками або призначенням від продуктів, що виготовлялися підприємством раніше.

У 2009р. інноваційну продукцію реалізували 36 підприємств області на суму 512,2 млн. грн., що становило 2,3% загального обсягу реалізованої промислової продукції проти 617,8 млн. грн. і 2,8% у 2008 році.

Більша за середню по області частка продукції була реалізована підприємствами з оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів (10,5%), хімічної та нафтохімічної промисловості (6,1%), легкої промисловості (4,4%), а також з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (3,6%); територіально – Іванківського (43,7%), Переяслав-Хмельницького (17,5%), Згурівського (16,2%) районів, а також міст Фастів та Березань (18,5% та 12,9% відповідно).

На семи підприємствах області реалізовано продукцію, що була новою для ринку України, на суму 318,2 млн. грн. Продукцію, що була новою виключно для підприємства, реалізувало 31 підприємство, що на 26,2% менше, ніж у 2008 році. Обсяг такої продукції становив 194,0 млн. грн. проти 317,1 млн. грн. у 2008 році.

Обсяг інноваційної продукції, експортованої за межі України у 2009 році, різко скоротився і становив 106,4 млн. грн. проти 203,6 млн. грн. у 2008 році, що становило 20,8% від загального обсягу реалізованої інноваційної продукції. Понад дві третини експортованої інноваційної продукції (75,7%) припадало на підприємства хімічної та нафтохімічної

промисловості. Підприємствами машинобудування експортовано лише 2,2% такої продукції. Територіально серед підприємств-експортерів помітно домінували підприємства міст Біла Церква та Бориспіль, а також підприємства Обухівського району, на які припадало відповідно 67,8%, 9,2% та 9,1% загального обсягу експортованої інноваційної продукції.

У 2009 році відбулося значне зменшення порівняно з 2008 роком як кількості підприємств, що придбали нові технології, а саме на 17 підприємств або 85%, так і самої кількості придбаних нових технологій – на 33 або 91,7%. І якщо на території України нові технології у 2009 році придбало 16 підприємств, то у 2008 році тільки 3 підприємства, за межами України взагалі жодне підприємство не купувало нові технологічні досягнення.

Протягом 2009 року з метою впровадження нового чи значно поліпшеного способу виробництва продукту, підприємствами області було придбано лише 3 нові технології проти 36 у 2008 році.

Структуру витрат на технологічні інновації у Київській області за напрямками подано у таблиці 2.

Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності

	тис. грн			у % до загального обсягу		
	2005	2008	2009	2005	2008	2009
Усього	30672,8	132997,9	155218,6	100,0	100,0	100,0
<i>у тому числі за напрямками</i>						
дослідження і розробки	799,8	4262,7	3946,4	2,6	3,2	2,6
внутрішні науково-дослідні роботи		2272,6	1350,5		1,7	0,9
зовнішні науково-дослідні роботи		1990,1	2595,9		1,5	1,7
придбання нових технологій ¹	53,8	297,4	22,3	0,2	0,2	–
придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів та капітальні витрати пов'язані з упровадженням інновацій ²	5625,5	118386,1	141942,5	18,3	89,0	91,4
маркетинг, реклама ³	7479,0		...	24,4
інші	1787,5	10051,7	9307,4	5,8	7,6	6,0

За даними таблиці 2 видно, що основним напрямом інноваційних витрат підприємств залишається придбання і запровадження у виробництво машин, обладнання, устаткування та інших основних засобів. Негативним моментом вважаємо скорочення витрат на дослідження і розроблення, від яких безпосередньо залежить подальший розвиток і запровадження результатів інноваційної діяльності. Така ситуація вказує на фінансування процесів впровадження нововведень, які у відносно короткий термін здатні забезпечити окупність вкладених коштів.

Особливості кількісних та якісних характеристик інноваційних витрат вітчизняної промисловості багато в чому визначаються умовами фінансування інновацій, які сформувалися в Україні. Структуру інноваційних витрат за джерелами фінансування у Київській області наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Розподіл загального обсягу фінансування інноваційної діяльності за джерелами

	2000		2008		2009	
	тис. грн.	у % до загального обсягу	тис. грн.	у % до загального обсягу	тис. грн.	у % до загального обсягу
Усього	11816,7	100,0	132997,9	100,0	155218,6	100,0
у тому числі за рахунок коштів						
власних	9951,4	84,2	67488,0	50,7	134881,6	86,9
державного бюджету	162,0	1,4	3400,0	2,6	350,0	0,2
вітчизняних інвесторів	20,7	0,2	181,0	0,1	–	–
іноземних інвесторів	1682,6	14,2	–	–	–	–
кредитів			58662,3	44,1	19987,0	12,9
інших джерел	–	–	3266,6	2,5	–	–

З таблиці 3 спостерігаємо, що головним джерелом фінансування інноваційної діяльності є власні кошти підприємств (134,9 млн. грн), питома вага яких у 2009 році становила 86,9 % у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій.

Незважаючи на те, що у більшості країн світу основним джерелом інноваційної діяльності є бюджетні кошти, у Київській області їхня частка впродовж багатьох років була незначною – 2,6 – у 2008 році та 0,2 у 2009. Частка кредитних коштів, використаних підприємствами, у загальному обсязі фінансування інновацій у 2008 р. зросла до 58,7 млн грн і становила 44,1 %, а у 2009 р. зменшилась до 19,9 млн. грн (12,9 %). Переважно таке джерело недоступне через високу вартість послуг з надання чи обслуговування кредитів. Крім цього, наявна ситуація в сучасному банківському секторі свідчить про їхній суперечливий характер. Кошти місцевих бюджетів на здійснення інноваційної діяльності протягом двох останніх років не виділяли. Від вітчизняних інвесторів на розвиток інноваційної діяльності у 2009 році коштів не надходило, а у 2008 році надійшло 181 тис. грн (0,1 % від обсягу фінансування інноваційних витрат). Кошти іноземних інвесторів у 2008-2009 рр. не залучались, що свідчить про несприятливий інвестиційний клімат в області, та й в Україні загалом.

Висновки. Проаналізувавши інноваційну діяльність Київської області можна виділити такі чинники, які стримують інновації: недостатня фінансова підтримка держави, нестача власних коштів, відсутність фінансових коштів у замовника, низький платоспроможний попит на нову продукцію, великі витрати на нововведення, високий економічний ризик, тривалий термін окупності нововведень, нестача інформації про нові технології, нестача інформації про ринки збуту, несприйнятливність підприємства до нововведень, нестача можливостей для кооперації з іншими підприємствами і науковими організаціями, недосконалість законодавчої бази.

Інноваційний розвиток підприємств Київської області повинен бути пов'язаний, по-перше, з оновленням основних виробничих засобів, які мають стати головним джерелом збільшення обсягів виробництва, по-друге, із створенням умов для виготовлення конкурентоспроможної

продукції, а по-третє, зі збільшенням обсягів витрат на інновації. Інноваційна політика мусить орієнтуватись на створення такої економічної системи, яка б підтримувала розвиток радикальних інновацій, забезпечувала сприятливі умов для їхньої реалізації, на розподіл ресурсів таким чином, аби вони відповідали структурі потреб пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку держави.

У подальших дослідженнях потрібно вивчити досвід розвинених країн та запровадити його в національну економіку. Особливу увагу доцільно зосередити на витратах на інноваційні процеси, від обсягів та структури яких безпосередньо залежить активізація інноваційної діяльності. Оскільки витрати на інноваційні процеси багато вчених розглядають здебільшого фрагментарно, вони потребують системної класифікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 18 вересня 2002 р. // Урядовий кур'єр. – 2002. – № 143. – С. 3-4.
2. Гаман М.В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : монографія. – К. : Вид-во «Вікторія», 2004. – С. 104-131.
3. Карасик О.М., Крисанов Д.Ф. Фінансування та результативність інноваційної діяльності у харчовій промисловості України. Режим доступу http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vddfa/2008_2/2/5%20Karasik.pdf
4. Наукова та інноваційна діяльність в Україні у 2009 році // Держкомстат України. – К., 2010. – 371 с.
5. Статистичний збірник. Інноваційна діяльність у Київській області в 2009 році. За редакцією Сметани П.Т. К. : 2010. – 127 с.
6. Федулова Л.І. Організаційні механізми формування результативної регіональної інноваційної системи // Стратегічні пріоритети, 2009. – №4 (13). – С. 157-165.
7. Федулова Л.І. та ін. Інноваційний розвиток економіки: модель, система управління, державна політика. – К. : Вид-во «Основа». – 2005. – 552 с.